

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 2/2021. (I. 7.) AB HATÁROZATA

a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 113. § (3) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználathoz való alapjogból fakadó alkotmányos követelmény megállapításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezések tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 113. § (3) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített, a nyelvhasználathoz való alapjogból fakadó alkotmányos követelmény, hogy minden olyan felet, akinek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, és aki a Magyarországon él, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamely nemzetiség tagja, azonos feltételekkel kell, hogy megillessze a nemzetiségi nyelve szóbeli használatának a joga.

2. Az Alkotmánybíróság a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 113. § (2) és (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 20. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság bírója a 2019. április 18-án kelt 2.K.27.173/2018/14. számú és 2.K.27.174/2018/16. számú végzéseivel az előtte folyamatban lévő perek tárgyalását felfüggesztette, és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezésekkel fordult az Alkotmánybírósághoz, melyekben a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 113. § (2) és (3) bekezdése és az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 20. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, valamint e jogszabályi rendelkezések alkalmazásának kizárását kérte a bíróság előtt folyamatban lévő ügyekben (a továbbiakban: bírói kezdeményezés). Álláspontja szerint a támadott rendelkezések ellentétesek az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználathoz való joggal, az Alaptörvény XXIX. cikkének (3) bekezdésében foglaltakkal, valamint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti a megkülönböztetés tilalmába ütköznek.
- [2] Az eljárást kezdeményező bíró ugyanazon jogszabályi rendelkezéseket támadta egyedi normakontroll iránti indítványában, ezért az Alkotmánybíróság az Abtv. 58. § (2) bekezdése alapján együttes vizsgálat és elbírálás végett elrendelte az előtte folyamatban lévő ügyek egyesítését.
- [3] 2. A bírói kezdeményezés alapjául szolgáló ügyekben a felperesek keresetlevelet terjesztettek elő az alperes által hozott, 2018. augusztus 22-én kelt FE/06/00407-19/2018 ügyszámú és FE/06/00053-4/2018 ügyszámú határozatok tekintetében. A felperesek a keresetlevelükben – összefoglalva – azt sérelmezték, hogy a közigazgatási eljárás során részükre az alperes az anyanyelv használatához való jogot nem biztosította annak ellenére, hogy ukrán, ruszin nemzetiségűek, és így a Magyarországon élő nemzetiségekhez tartoznak.

- [4] A felperesek a keresetlevelükben – azoknak tartalma szerint – kérték a per során a bírósági és más iratok orosz vagy ukrán vagy ruszin nyelvre részükre történő fordítását. A felperesek ezen kérelmüket részletesen indokolták.
- [5] 3. Az indítványozó bíró álláspontja szerint az előtte folyamatban lévő perekben olyan jogszabályi rendelkezéseket kell alkalmaznia, amelyek sértik a Magyarországon élő nemzetiségieknek az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználathoz való alapjogát, ellentétesek az Alaptörvény XXIX. cikkének (3) bekezdésében írottakkal, valamint az Alaptörvény XV. cikke (2) bekezdése szerinti a megkülönböztetés tilalmába ütköznek.
- [6] Az indítványozó bíró, végzéseit kiegészítve, indítványait kiterjesztette a Pp. 113. § (3) bekezdésének akkor még törvénytervezetként megismert jövőbeli módosítására is. Érvelésének megfelelően a módosítás, amely törvénytervezetben írottakkal azonos szöveggel lépett hatályba – az indítványozó bíró érvelése szerint – a Pp. 113. § (2) bekezdéséhez írott indítványában írottakkal azonos alkotmányellenes helyzetet teremt. E kiegészítő végzéseiben indítványt tett arra nézve, hogy a Pp. 113. § (2) bekezdése – az Alkotmánybíróság javasolt döntését követően – milyen szöveggel maradjon hatályban.
- [7] 3.1. Az indítványozó álláspontja szerint az érintett perekben a bíróságnak olyan jogszabályi rendelkezéseket kellene alkalmaznia – konkrétan a Pp. 113. § (2) bekezdését, valamint az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondatát –, melyek az indítványozó bíró álláspontja szerint ellentétesek az Alaptörvényben írottakkal.
- [8] Az indítványozó bíró álláspontja szerint a Pp. 113. § (2) bekezdésének és az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondatának az alaptörvény-ellenessége a következők miatt áll fenn.
- [9] Az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése szerint a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz. Az anyanyelvhasználathoz való jog az Alaptörvény SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG című részében található, amelyből következően az alapvető jog. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
- [10] Az Alaptörvény ezen rendelkezéseinek összevetéséből az eljárást kezdeményező bíró szerint az következik, hogy Magyarországnak valamennyi nemzetisége számára az anyanyelvhasználat terén azonos jogokat kell biztosítania, méghozzá a közöttük való bármilyen megkülönböztetés nélkül, és ez így van akkor is, ha az Alaptörvény XXIX. cikk (3) bekezdése szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti megkülönböztetés tilalma alól ugyanis az Alaptörvény ez utóbbi rendelkezése sem ad mentesítést.
- [11] Az indítványozó szerint a Pp. 113. § (2) bekezdése esetében azonban a nemzetiségek megkülönböztetés nélküli anyanyelv használati joga – alaptörvény-ellenesen – nem érvényesül a következők miatt.
- [12] A Pp. 113. § (2) bekezdése szerint a törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában a bíróságnak címzett beadványokat magyar nyelven kell előterjeszteni. A bíróság a beadványokat és a határozatát magyar nyelven küldi meg.
- [13] A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 36. § (1) bekezdés a) pontja alapján a közigazgatási perben a Pp. előbbi rendelkezését a nyelvhasználatra alkalmazni kell, mint ahogy a Pp. 113. § (1) és (3) bekezdéseit is.
- [14] A közigazgatási per tehát az írásbeli beadványok és határozatok tekintetében fő szabály szerint magyar nyelven folyik, amely alól akkor van kivétel, vagyis akkor lehetséges a beadványok nem magyar nyelven való benyújtása, valamint a beadványok és a bírósági határozatok nem magyar nyelven való bíróság általi megküldése, ha azt törvény, az Európai Unió kötelező aktusa, illetve nemzetközi egyezmény lehetővé teszi. Az eljárást kezdeményező bíró szerint ezen kivétel ugyanakkor nem egyformán érvényesül a Magyarországon élő nemzetiségek tekintetében az alábbiak miatt.
- [15] A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: Njtv.) 1. számú melléklete szerint Magyarországon nemzetiségnek minősül a bolgár, görög, horvát, lengyel, német, örmény, roma, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén és az ukrán. Az Njtv. 5. § (1) bekezdése szerint a nemzetiséghez tartozók nyelvhasználatának feltételeit – külön törvényben meghatározott esetekben – az állam biztosítani köteles, míg a (2) bekezdése szerint a polgári és büntetőeljárások során, valamint a közigazgatási eljárásokban az anyanyelv használatát a vonatkozó eljárásjogi törvények biztosítják.

- [16] Az indítványozó bíró szerint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdéséből, továbbá a XXIX. cikk (1) bekezdéséből az következne, hogy az Njtv. 1. számú mellékletében foglalt valamennyi nemzetiséget, így az ukrán és a ruszin nemzetiséget is azonos feltételekkel kellene hogy megillesse a Kp. és Pp. alkalmazása során az anyanyelvhasználati jog, és ezért a Pp. 113. § (2) bekezdése szerinti kivétel lehetősége is.
- [17] Az előterjesztő bíró véleménye szerint ez azonban nem valósul meg, mivel az 1999. évi XL. törvénnyel kihirdetett, Strasbourgban 1992. november 5-én létrehozott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájához (a továbbiakban: Nyelvi Karta) kapcsolódóan a Magyar Köztársaság Kormánya a Nyelvi Karta megerősítő okirata letétbe helyezésekor kizárólag a horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén, romani és beás nyelvek tekintetében vállalt a polgári igazságszolgáltatásra kiterjedő – de e körben sem valamennyi, elvileg vállalható – kötelezettséget.
- [18] A kezdeményező bíró szerint ebből következően a Magyar Köztársaság Kormánya az ukrán és ruszin nyelv vonatkozásában nem vállalt a polgári igazságszolgáltatásra kiterjedően semmilyen kötelezettséget, és ezért a Nyelvi Karta ezen nyelvek tekintetében és ezáltal az ukrán és ruszin nemzetiségek számára nem biztosítja a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése szerinti kivételt. Az ukrán és ruszin nyelvek tekintetében az Európai Uniónak sincs olyan kötelező aktusa, amely a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése szerinti kivételt biztosítaná, de nem tartalmaz ilyen rendelkezést az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: EJE) és az ahhoz tartozó kiegészítő jegyzőkönyv sem, mint ahogy a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, továbbá az 1995. évi XLV. törvénnyel kihirdetett, a Magyar Köztársaság és Ukrajna (a továbbiakban: Felek) között a jószomszédság és az együttműködés alapjairól Kijevben 1991. december hó 6. napján aláírt szerződés (a továbbiakban: Alapszerződés) és ahhoz tartozó Nyilatkozat sem. Utóbbival kapcsolatban hangsúlyozta, hogy ezen egyezmény XIX. cikke csak a Felek együttműködését rögzíti a kölcsönös jogsegély terén polgári, büntető és családjogi ügyekben, míg az ezen egyezményhez tartozó Nyilatkozat 3. pontja szerint a felek annyi kötelezettséget vállalnak, hogy figyelembe veszik a nemzeti kisebbségek törvényes érdekeit és megteszik a szükséges politikai, jogi és államigazgatási intézkedéseket az etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásuk megőrzéséhez és fejlesztéséhez szükséges kedvező feltételek kialakításának elősegítése érdekében.
- [19] A Nyilatkozat 9. pontja szerint a felek ugyan meghozzák a szükséges törvényi, államigazgatási és egyéb intézkedéseket annak érdekében, hogy a nemzeti kisebbségek szabadon élhessenek anyanyelvhasználati jogukkal a személyes és társadalmi életben az írott és beszélt nyelvben egyaránt, ideértve nemzeti keresztneveik és családneveik használatát is, azonban ez csak egy kötelezettségvállalás adott intézkedés jövőbeni meghozatalára és nem maga az az intézkedés, amely a közigazgatási perben biztosítaná a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése szerinti kivétel lehetőségét.
- [20] Mindezeket összegezve az indítványozó bíró álláspontja az, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdéséből és a XXIX. cikk (1) és (3) bekezdéseiből az következik, hogy Magyarországnak mindazon kisebbségek részére, amelyek felsorolást nyertek az Njtv. 1. számú mellékletében, azonos jogokat kell biztosítania az anyanyelvhasználat terén a polgári és a közigazgatási perben. Ez viszont a fentiek alapján nem valósul meg, ugyanis míg a Nyelvi Karta a horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén, roma nemzetiségek tekintetében biztosítja a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése szerinti kivételt, addig a további nemzetiségek, így a bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin és ukrán nemzetiségek tekintetében ezt a lehetőséget nem biztosítja, mint ahogy nem biztosítanak ilyen lehetőséget a fentiekben felsorolt további nemzetközi egyezmények sem. Az alapjogsérelem lényege az előbbiek alapján tehát – összefoglalva – abban áll, hogy a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése az írásbeli beadványok és határozatok, valamint a Nyilatkozatok tekintetében a magyartól eltérő anyanyelv használatához való jogot feltételhez köti, azonban olyan feltételt köt ki, amelynek valamennyi – előbbiek szerinti – Magyarországon nemzetiség nem felel meg azonosan, hiszen egyes nemzetiségek részére a Nyelvi Karta megfelelést biztosít azonban mások – így különösen a jelen perbeli ukrán és ruszin – nemzetiségűek részére nem.
- [21] Az indítványozó bíró álláspontja szerint pedig, ha Magyarország a nemzetiségek részére a polgári és közigazgatási peres eljárásban feltételeket szab az anyanyelvhasználat terén, akkor az Alaptörvény előbb hivatkozott rendelkezései alapján csak olyan feltételeket szabhat, melyeknek valamennyi nemzetiség meg tud felelni, hiszen csak így biztosított az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének megvalósulása, vagyis a köztük történő bármilyen megkülönböztetés hiánya. A Pp. 113. § (2) bekezdése alapján tehát a magát ukrán, ruszin nemzetiségűnek valló felpereseknek, noha az Njtv. 1. számú melléklete szerinti nemzetiséghez tartoznak – ellentétben a Nyelvi Karta szerinti másik nemzetiségekhez tartozókkal – a beadványaikat magyarul és nem a nemzetiségi anyanyelvükön kellene benyújtaniuk és a bíróság is magyarul küldené meg a részére a beadványokat és

a határozatait. Ez pedig a fentiek alapján – az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésébe ütköző – megkülönböztetést valósítana meg.

- [22] A fentiekre tekintettel az indítványozó bíró a Kp. 34. § *b*) pontja alapján alkalmazandó Pp. 131. § (1) bekezdése és az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdéseinek alaptörvény-ellenességét, továbbá ezen jogszabályi rendelkezések az érintett perekben való alkalmazása kizárását.
- [23] 3.2. Az indítványozó bíró az Ákr. 20. § (3) bekezdése vonatkozásában is az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésére és XXIX. cikk (1) és (3) bekezdésére hivatkozva kérte az alaptörvény-ellenesség megállapítását. Az indítványozó álláspontja szerint ugyanis ezen rendelkezésekből az következik, hogy ha az Njtv. hatálya alá tartozó személy a hatóságnál használhatja a nemzetiségi nyelvét, akkor a hatóságnak a kérelme tárgyában hozott döntését, így különösen végzését és határozatát, a nemzetiségi ügyfélnek az által használt nemzetiségi nyelven kell – méghozzá külön erre vonatkozó kérelem nélkül – megküldenie.
- [24] Az Ákr. 20. § (3) bekezdése ugyanakkor nem így rendelkezik, hiszen a nemzetiségi nyelven benyújtott kérelem esetében külön újabb kérelemhez köti a hatósági döntés nemzetiségi nyelvre való lefordítását. Az indítványozó szerint ez viszont sérti az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése szerinti anyanyelv használathoz való jogot, hiszen, ha már az Ákr. 20. § (3) bekezdés első mondata biztosítja a nemzetiségi nyelv használatát, akkor szükségtelen és aránytalan e jognak az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondatában foglaltak szerinti korlátozása.
- [25] Az indítványozó bíró álláspontja szerint tehát, ha Magyarország az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése és az Njtv. 5. § (2) bekezdése alapján az Ákr. 20. § (3) bekezdésében biztosítja a nemzetiségi nyelv használatának jogát, akkor azt az eljárás teljes menetére biztosítani kell, de legalábbis nem élhet olyan – az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdésébe ütköző, szükségtelen és aránytalan – korlátozással, miszerint a nemzetiségi nyelven benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést a hatóság kizárólag az ügyfél kérelmére fordítja le az adott nemzetiségi nyelvre.
- [26] Az indítványozó álláspontja szerint az Ákr. 20. § (3) bekezdés első mondatában foglalt azon fordulat, miszerint az Njtv. hatálya alá tartozó természetes személy a hatóságnál használhatja nemzetiségi nyelvét, az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdésére tekintettel nemcsak azt kell hogy jelentse, hogy az ilyen személy használja a hatóság előtt szóban és írásban a nemzetiségi nyelvét, hanem azt is, hogy a hatóság is ezen a nemzetiségi nyelven kommunikál vele, hiszen ennek ellenkezője esetén az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése által biztosított anyanyelvhasználati jog csak szükségtelenül és aránytalanul korlátozott mértékben érvényesülne.
- [27] A fentiekre tekintettel az indítványokat előterjesztő bíró az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondata Alaptörvény ellenességét, továbbá e jogszabályi rendelkezésnek az előtte folyamatban lévő perekben való alkalmazása kizárását.
- [28] Az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére tekintettel a bíróság a peres eljárásokat felfüggesztette a Kp. 34. § *b*) pontja alapján alkalmazandó Pp. 126. § (1) bekezdés *b*) pontja és az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján.
- [29] 3.3. Az indítványozó bíró az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése szerinti anyanyelvhasználathoz való jog sérelmére hivatkozott a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése és az Ákr. 20. § (3) bekezdése második mondata tekintetében. Az Alkotmánybíróság tehát megállapította, hogy az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése vonatkozásában e bekezdés második mondatának első fordulatát érinti a bírói kezdeményezés.
- [30] 3.4. Eljárása során az Alkotmánybíróság az Abtv. 57. § (1) és (2) bekezdése alapján beszerezte a miniszterelnök általános helyettese, a külgazdasági és külügyminiszter és az igazságügyi miniszter véleményét.

II.

- [31] 1. Az Alaptörvény indítványokban hivatkozott rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXIX. cikk (1) A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználathoz, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.

[...]

(3) A Magyarországon élő nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályokat, a nemzetiségeket és a nemzetiségként való elismerés feltételeit, valamint a helyi és országos nemzetiségi önkormányzatok megválasztásának szabályait sarkalatos törvény határozza meg. Sarkalatos törvény a nemzetiségként való elismerést meghatározott idejű honossághoz és meghatározott számú, magát az adott nemzetiséghez tartozónak valló személy kezdeményezéséhez kötheti.”

[32] 2. Az indítványok által támadott Pp. rendelkezések:

[33] 2.1. „113. § (2) Törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában a bíróságnak címzett beadványokat magyar nyelven kell előterjeszteni, a bíróság a beadványokat és a határozatát magyar nyelven küldi meg.”

[34] 2.2. A Pp. 113. § (3) bekezdésének 2019. július 9. napjáig hatályos szövege:

„(3) A bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni.”

[35] 2.3. A Pp. 113. § (3) bekezdésének 2019. július 10. napjától hatályos szövege:

„(3) A bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig anyanyelvét, regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni. A bírósági eljárásban a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja jogosult nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használni.”

[36] 3. Az indítványok által támadott Ákr. rendelkezés:

„20. § (3) A nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint az a természetes személy, aki a nemzetiségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozik, a hatóságnál használhatja nemzetiségi nyelvét. A nemzetiségi nyelven benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést a hatóság az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre lefordítja.”

[37] 4. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 2012. január 1. napjától hatályos, érintett bekezdése:

„6. § (2) A bírósági eljárásban – nemzetközi egyezményben meghatározott körben – mindenki jogosult anyanyelvét, regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni.”

III.

[38] A bírói kezdeményezés nem megalapozott.

[39] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a beadványok megfelelnek-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bírósági eljárások felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmány-

bíróság már kinyilvánította. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványok az Abtv. 25. §-ában és 51–52. §-aiban előírt feltételeknek részben – az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználatához való alapjog, valamint az Alaptörvény XV. cikke (2) bekezdése vonatkozásában – eleget tesz {vö. 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [8]–[24]; 2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [26]–[28]; 3046/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [8]–[13]}.

- [40] Az indítványok egyéb alaptörvényi hivatkozásai tekintetében az indítványok alkotmányjogi indokolást nem terjesztenek elő, ezért a további feltételeket nem vizsgálva, az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványok ezen részeiben nem felelnek meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt feltételnek.
- [41] A bírói kezdeményezés szerint a felperes kereseti kérelmére tekintettel a támadott jogszabályokat az eljárásokban alkalmazni kell, az eljárások felfüggesztése megtörtént, és az indítványok – a fenti körben – határozott kérelmet tartalmaznak, azaz a beadványok – a fentiek szerint részben – érdemi elbírálásra alkalmasak.
- [42] 2. Az Alkotmánybíróság vizsgálta az anyanyelvhasználat mint eljárásjogi intézmény magyarországi szabályozásának változását.
- [43] A történelmi Magyarországon és kapcsolt részein jellemzően fennálló pluralista nyelvi jogi modellben a nyelvi homogenizáció igénye csak a XIX. században jelentkezett, és akkor is mind eszközeiben, mind hatásában messze elmaradt az asszimilációs modellbe tartozó államok gyakorlatától. A közép-európai térségben a nyelvi kérdést a XIX. században oly módon szabályozták, amely tiszteletben tartotta a nyelvi sokféleséget, illetve a szabályozás során a nyelvhasználók igényeire (is) igyekezett tekintettel lenni. Ez a megközelítés a nyugat-európai országokban csak a XX. század második felében jelent meg a nyelvhasználati szabályozásban.
- [44] Az 1952-ből származó régi Pp. eredeti szövege viszont ezt a korábbi megközelítést egyáltalán nem tükrözte és csak a magyarul nem beszélő személyek számára biztosított tolmácsot. Az 1973-ban hatályba lépő módosítások már jelentőséget tulajdonítottak a magyar nyelv tudása és a más nemzetiséghez tartozás (anyanyelv) közötti különbségnek, illetve az írásbeli beadványokra is vonatkoztatták az akkori szabályozást.
- [45] A II. világháborút követően az ENSZ Emberi Jogi Nyilatkozata, a Magyarországon az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, az EJEE és más nemzetközi egyezmények hatással voltak a magyar szabályozásra is. Az anyanyelvhasználat alapelveinek tartalma a Nyelvi Karta – e történetileg kiemelkedően jelentős egyezmény – hatálybalépésével egészült ki jelentősen.
- [46] A nemzetiségek jogait az Alaptörvény a korábbi Alkotmányhoz hasonlóan szabályozza, azzal a különbséggel, hogy a korábbi szabályozás a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szólt, míg a hatályos Alaptörvény a nemzetiségekről rendelkezik.
- [47] Az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy a hazánkban élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Deklarálja a nemzetiségek anyanyelvhasználatához való jogát is. Ez az Alaptörvényben rögzített alapvető jog a polgári eljárásjogi dogmatikában lényegében az igazságszolgáltatásra általában jellemző, anyanyelv használatának alapelveként – a kapcsolódó szabályokkal együtt – a Pp. 113. §-ának első három bekezdésében fogalmazódik meg. Ennek értelmében a bírósági eljárás nyelve a magyar, de az alkotmányozó és a jogalkotó (illetve, mint nemzetközi jogalany, a Magyar Állam) arra törekedett, hogy – összhangban a nemzetközi jogi kötelezettségvállalásokkal – a nyelvtudás hiánya, illetve egyéb hátrányos helyzet (pl. siketvaktság) miatt a polgári perekben senkit se érhesen hátrány [Pp. 113. § (1) bekezdés].
- [48] A nemzetiségek védelmére Magyarország tehát a nemzetközi szerződésből folyó kötelezettsége alapján is köteles. Ilyen nemzetközi szerződés az Njtv. preambulumban is említett Koppenhágai Dokumentum, az EJEE, valamint a Nyelvi Karta és az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezménye (kihirdette az 1999. évi XXXIV. törvény, a továbbiakban: Keretegyezmény).
- [49] Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy az igazságszolgáltatásban való nyelvhasználatra vonatkozó EJEE 6. cikk (3) bekezdés a) és e) pontjai és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikk 3. f) pontja a büntetőeljárásokra, és nem pedig a polgári és közigazgatási perekre vonatkozik.
- [50] Összegezve megállapítható, hogy e nemzetközi egyezmények alapján a Magyar Állam az ukrán és ruszin nyelv vonatkozásában nem vállalt a polgári igazságszolgáltatásra kiterjedően semmilyen kötelezettséget, és ezért a Nyelvi Karta ezen nyelvek tekintetében, és ezáltal az ukrán és ruszin nemzetiségek számára nem biztosítja a Pp. 113. § (2) bekezdése szerinti kivételt.
- [51] Az ukrán és ruszin nyelvek tekintetében az Európai Uniónak sincs olyan kötelező aktusa, amely a Pp. 113. § (2) bekezdése szerinti kivételt biztosítaná, de nem tartalmaz ilyen rendelkezést az EJEE és az ahhoz tartozó kiegészítő jegyzőkönyv sem, mint ahogy a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya sem.

- [52] Az Alapszerződés XIX. cikke a Felek együttműködését rögzíti a kölcsönös jogsegély terén polgári, büntető és családjogi ügyekben. Az ezen egyezményhez tartozó Nyilatkozat 3. pontja szerint a felek kötelezettséget vállalnak, hogy figyelembe veszik a nemzeti kisebbségek törvényes érdekeit, és megteszik a szükséges politikai, jogi és államigazgatási intézkedéseket az etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásuk megőrzéséhez és fejlesztéséhez szükséges kedvező feltételek kialakításának elősegítése érdekében.
- [53] A Nyilatkozat 9. pontja szerint a felek meghozzák a szükséges törvényi, államigazgatási és egyéb intézkedéseket annak érdekében, hogy a nemzeti kisebbségek szabadon élhessenek anyanyelvhasználati jogukkal a személyes és társadalmi életben az írott és beszélt nyelvben egyaránt, ideértve nemzeti keresztnéveik és családneveik használatát is.
- [54] A Nyelvi Karta szerint: a regionális vagy kisebbségi nyelvek kifejezésen azon nyelvek értendők, amelyeket egy állam területén az állam lakosságának számszerű kisebbségét alkotó polgárok hagyományosan használnak, és amelyek különböznek ezen állam hivatalos nyelve(i)től. Ez azonban nem vonatkozik az állam hivatalos nyelve(i)nek dialektusa(i)ra és a bevándorlók nyelveire [Nyelvi Karta 1. cikk a) pont].
- [55] A „regionális vagy kisebbségi nyelv használatának területén” az a földrajzi körzet értendő, ahol ez a nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja a Nyelvi Karta által előírt különböző védelmi és ösztönző intézkedések meghozatalát [Nyelvi Karta 1. cikk b) pont].
- [56] A „területhez nem köthető nyelveken” az állam polgárai által beszélt olyan nyelvek értendők, amelyek különböznek az állam lakosságának többi része által beszélt nyelvtől vagy nyelvektől, de amelyeket, bár az állam területén hagyományosan beszélnek, nem lehet egy külön földrajzi körzethez kapcsolni [Nyelvi Karta 1. cikk c) pont].
- [57] A Nyelvi Karta alapján a nyelvek védelmének két szintje van, és az alsó védelmi szintet minden aláíró köteles elfogadni. Ennek értelmében a Nyelvi Karta kimondja, hogy a felek „a regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, mindegyik nyelv helyzetének megfelelően politikájukat, jogalkotásukat és gyakorlatukat az alábbi célokra és elvekre alapítják: [...] d) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása” [Nyelvi Karta 7. cikk 1. pont].
- [58] A csatlakozó államoknak meg kellett határozni, hogy mely nyelvet vagy nyelveket tekintik a Nyelvi Karta hatálya alá esőnek. Magyarország – amely elsőként csatlakozott és ratifikálta a Nyelvi Kartát – a horvát, a német, román, szerb, szlovák és szlovén, illetve a beás és romani nyelveket jelölte meg. Ezen felül – miután az aláírók vállalhatták, hogy e nyelveket magasabb szintű védelemben részesítik – Magyarország kötelezte magát arra, hogy a Nyelvi Karta 9. cikkének megfelelően a polgári és közigazgatási peres eljárásokban megengedi, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentsen, és/vagy megengedi – ha szükséges tolmácsok és fordítások segítségével – a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását.
- [59] Az Njtv. indokolása szerint e törvényben meghatározásra kerül mind a nemzetiségi közösség, mind pedig a nemzetiséghez tartozó egyén fogalma. A törvény egyértelművé teszi, hogy a nemzetiségi jogok és kötelezettségek a nemzetiséghez tartozó egyént és közösséget akkor illetik meg, ha identitását törvény vagy végrehajtására kiadott jogszabály által meghatározott módon kinyilvánítja.
- [60] Az Njtv. 1. § (2) bekezdése szerint a nemzetiségi jogok és kötelezettségek vonatkozásában a nemzetiséghez tartozik az a Magyarországon lakóhellyel rendelkező személy, aki magát valamely nemzetiséghez tartozónak tekinti és e nemzetiséghez tartozását az e törvényben meghatározott esetekben és módon kinyilvánítja.
- [61] Az Njtv. (1) bekezdése szerinti nemzetiségeket az Njtv. 1. melléklete sorolja fel.
- [62] A nemzetiségi nyelv definiálása az Njtv.-ben található. Az Njtv. tehát nem csak a nemzetiségeket sorolja fel, hanem a nemzetiségek nyelveit is tartalmazza.
- [63] Az Njtv. 22. § (1) bekezdése értelmében nemzetiségek által használt nyelvnek számít a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma/cigány (romani, illetve beás), (a továbbiakban együtt: roma), a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán nyelv, továbbá a roma és az örmény nemzetiség esetében a magyar nyelv is.
- [64] Az Njtv. 5. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a polgári és büntetőeljárások során, valamint a közigazgatási eljárásokban az anyanyelv használatát a vonatkozó eljárásjogi törvények biztosítják.
- [65] A Pp. nyelvhasználati jogra vonatkozó szabályainak hatályát vizsgálva, az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a polgári peres eljárásokon túl azokat más eljárásokban is alkalmazni kell.

- [66] Az egyes polgári nemperes eljárásokban, amelyek a polgári bíróság, a közjegyző, a végrehajtó stb. hatáskörébe tartoznak a konkrét nemperes eljárásra vonatkozó speciális rendelkezés vagy a Pp. funkcionális hatálya alapján – miszerint a Pp.-t olyan eljárásokban is háttérjogszabályként alkalmazni kell, amelyek nem hivatkoznak a Pp. konkrét rendelkezésére – a Pp. nyelvhasználati jogra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.
- [67] A Pp. támadott, nyelvhasználatra vonatkozó 113. § (2) és (3) bekezdéseit a Kp. 36. § (1) a) pontja alapján alkalmazni kell a közigazgatási peres illetve közigazgatási nemperes eljárásokban is.
- [68] A Pp. hatályos szabályait vizsgálva rögzíthető, hogy a jogalkotó az Alaptörvény és a nemzetközi jogi kötelezettségvállalások alapján külön rendelkezik a szóbeli és az írásbeli kommunikációról. A bíróságnak címzett beadványokat magyar nyelven kell előterjeszteni, illetve a bíróság a beadványokat és a határozatát magyar nyelven küldi meg, ha törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérően nem rendelkezik [Pp. 113. § (2) bekezdés]. Ugyanezt a megoldást követte a Pp. a fordítás szükségessége esetére, mivel – a fentiekben említett hármassal kivétel hiányában – lehetővé tette az egyszerű fordítás alkalmazását. Hiteles fordításra csak akkor van szükség, ha a lefordított szöveg helyessége, illetve teljessége tekintetében kétely merül fel (Pp. 62. §).
- [69] A Pp. külön rendelkezik a szóbeli nyelvhasználatról. A Pp. eredetileg úgy rendelkezett, hogy a bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni [Pp. 113. § (3) bekezdés]. Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2019. évi LXVI. törvény 150. §-a módosította a Pp. 113. §-ának (3) bekezdését a következők szerint: „(3) A bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig anyanyelvét, regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni. A bírósági eljárásban a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja jogosult nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használni.” A módosítás 2019. július 10. napjától hatályos. A módosítás indokolása szerint: „A Pp. nyelvhasználatra vonatkozó szabályainak kiegészítése az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése nemzetiségek nyelvhasználatára vonatkozó rendelkezésének végrehajtását célozza. A Pp. 113. § (3) bekezdésének módosítása minden Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert nemzetiség tagja számára biztosítja, hogy nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használhassa.”
- [70] A bíróság tolmácsot, illetve fordítót rendel ki, ha a nyelvhasználati jogok érvényesülése érdekében vagy egyébként a Pp.-nek a nyelvhasználattal kapcsolatos rendelkezése értelmében szükséges. Fő szabályként a tolmácsra és fordítóra a Pp. kirendelt szakértőre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni [Pp. 61. § (1)–(2) bekezdés]. Ha jogszabály, az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a kirendelt tolmácsnak a bizonyítással össze nem függő alkalmazásával járó költségét az a fél előlegezi, akinek a személye miatt a tolmács perbeli igénybevétele szükségessé vált [Pp. 79. § (2) bekezdés]. Ilyen eltérő rendelkezést tartalmaz pl. a Nyelvi Karta a csatlakozási dokumentumok szerinti regionális, illetve kisebbségi nyelvet használók számára, akik mentesülnek az előlegezés terhe alól.
- [71] Az általános szabályok alapján a beadványok vonatkozásában a kirendelt fordítónak a bizonyítással nem összefüggő alkalmazásával járó költségét viszont a fél, pl. a keresetlevél vonatkozásában a felperes előlegezi [Pp. 79. § (3) bekezdés].
- [72] Az Ákr. 20. § rögzíti a nyelvhasználatra vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket.
- [73] „20. § [Az eljárás hivatalos nyelve]
- (1) A közigazgatási hatósági eljárás hivatalos nyelve a magyar. Ez nem akadály a konzuli tisztviselő és a külpolitikáért felelős miniszter eljárása során más nyelv használatának.
 - (2) A települési, a területi és az országos nemzetiségi önkormányzat testülete határozatában meghatározhatja a hatáskörébe tartozó hatósági eljárás magyar nyelv melletti hivatalos nyelvét.
 - (3) A nemzetiségi szervezet nevében eljáró személy, valamint az a természetes személy, aki a nemzetiségek jogairól szóló törvény hatálya alá tartozik, a hatóságnál használhatja nemzetiségi nyelvét. A nemzetiségi nyelven benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést a hatóság az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre lefordítja.
 - (4) Ha a hatóság döntésének magyar és idegen nyelvű szövege között eltérés van, a magyar nyelvű szöveget kell hitelesnek tekinteni.
 - (5) A hatósági igazolvány, hatósági bizonyítvány kiállítására és a hatósági nyilvántartásba történő bejegyzés módjára jogszabály eltérő nyelvhasználati szabályokat állapíthat meg.”

- [74] Az Ákr.-ben is fennáll a Ket. és az Njtv. jogi szabályozásában is megfigyelhető kisebb inkoherencia. Az Ákr. 20. § (3) bekezdése – hasonlóan a Ket. 9. § (3) bekezdéséhez – „nemzetiségi nyelvről” szól, az Njtv. 22. § (1) bekezdése a „nemzetiségek által használt nyelvként” határozza meg a bolgárt, a görögöt, a horvátot, a lengyelt, a németet, az örményt, a romát/cigányt (romani, illetve beás), a románt, a ruszint, a szerbet, a szlovákot, a szlovént és az ukrán nyelvet, továbbá a roma és az örmény nemzetiség esetében a magyar nyelvet is. Ez a különbség azonban tartalmi eltérést nem eredményez: a hatósági eljárásokban ezek a nyelvek használhatók nemzetiségi nyelvként.
- [75] A nemzetiségi nyelvhasználat alanya szóban és írásban is használhatja a nemzetiségi nyelvét. A hatóságot azonban nem terheli az a kötelezettség, hogy a kérelem tárgyában hozott ügyet befejező döntést automatikusan lefordítsa. Az Ákr. 20. § (3) bekezdése alapján ezt külön kérni kell: a nemzetiségi nyelven benyújtott kérelem tárgyában hozott magyar nyelvű döntést a hatóság az ügyfél kérésére a kérelemben használt nyelvre lefordítja.
- [76] Az Ákr. 21. §-a a külföldiek nyelvhasználati joga tekintetében rögzíti:
„(1) Ha a hatóság nem magyar állampolgár, a magyar nyelvet nem ismerő természetes személy ügyfél ügyében magyarországi tartózkodásának tartama alatt hivatalból indít azonnali eljárási cselekménnyel járó eljárást, vagy a természetes személy ügyfél azonnali jogvédelemért fordul a magyar hatósághoz, a hatóság gondoskodik arról, hogy az ügyfelet ne érje joghátrány a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt.
(2) A magyar nyelvet nem ismerő ügyfél – a fordítási és tolmácsolási költség előlegezése és viselése mellett – az (1) bekezdés hatálya alá nem tartozó esetekben is kérheti, hogy a hatóság bírálja el az anyanyelvén vagy valamely közvetítő nyelven megfogalmazott kérelmét.”
- [77] Az Ákr. 127. § (2) bekezdése szerint az eljáró hatóság viseli a nyelvhasználat 21. § (1) bekezdése alapján felmerült fordítási és tolmácsolási költségét.
- [78] 3. Az Alkotmánybíróság vizsgálta az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználatához való alapjog tartalmát.
- [79] 3.1. Az Alaptörvény H) cikk (1) bekezdése szerint Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar. A történelmi hagyományok folytatását is jelentik és a nemzetközi kötelezettség vállalásoknak is megfelelnek az Alaptörvény XXIX. cikkének a nemzetiségek alapjogait is érintő szabályai. Az (1) bekezdés kimondja: „A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők. Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez. A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználatához, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználatához, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.”
- [80] Az indítványozó bíró a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése és az Ákr. 20. § (3) bekezdése második mondata tekintetében az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése szerinti anyanyelv használathoz való jog sérelmére hivatkozott.
- [81] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése második mondatának első fordulatát érinti a bírói kezdeményezés. Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy az Alaptörvény a Magyarországon élő nemzetiségek kifejezést tartalmazza. Az Alaptörvény kategorikusan rögzíti, hogy a Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználatához.
- [82] Az Alaptörvény H) cikk (1) bekezdése szerint: „Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar.” Az ismertetett ágazati eljárásjogi törvények az adott eljárás tekintetében rögzítik, hogy az eljárás nyelve a magyar, ugyanakkor az adott eljárási kódexben rögzítik az anyanyelv használatának jogát.
- [83] Abban már eltérés mutatkozik az egyes eljárási törvények között, hogy a Magyarországon élő nemzetiségeknek az anyanyelv használatának jogához fűződő jogával felmerülő költségeket kinek kell előlegezni és kinek kell viselni. A Magyarország által vállalt nemzetközi kötelezettségekkel összhangban a büntetőeljárásról szóló törvény, a szabálysértési törvény és az Ákr. mind szóban, mind írásban a nemzetiség tagja szempontjából díjmentesen biztosítják a nemzetiségi nyelv használatát. Hasonlóképpen rendelkezik a Pp. 113. § (3) bekezdése annyiban, hogy annak az alkalmazandó más jogszabályi rendelkezésekkel együttes értelmezése alapján, minden olyan felet, akinek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, és aki a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamely nemzetiség tagja, az ebből fakadó költségek (tolmácsdíj) viselésétől mentesítve illeti meg a nemzetiségi nyelve szóbeli használatának a joga a polgári eljárásban, illetve közigazgatási peres és nemperes eljárásban egyaránt.
- [84] Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy a Pp. 113. § (2) bekezdését a 113. § (3) bekezdésének hatályos szövegével összhangban, az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített, a nyelvhasználatához való alapjog

biztosítása érdekében úgy kell értelmezni, hogy az Njtv.-ben elismert valamennyi nemzetiség tagja a (2) bekezdésnek is alanya. Ez pedig, a Pp. 113. § (2) bekezdésének az alkalmazandó más jogszabályi rendelkezésekkel együttes értelmezése alapján azt jelenti, hogy a Magyarországon élő, az Njtv.-ben elismert valamely nemzetiség tagja, jogosult benyújtani a bíróságra nemzetiségi nyelven készült dokumentumokat és bizonyítékokat – ha szükséges tolmácsok és fordítások segítségével.

- [85] A Pp. 113. § (2) bekezdése vonatkozásában kiemelendő: a nemzetiség tagja polgári eljárásban, illetve közigazgatási peres és nemperes eljárásban történő írásbeli nyelvhasználata tekintetében viszont Magyarország nem tett a Nyelvi Karta tekintetében olyan kötelezettségvállalást, amely a Nyelvi Kartában felsorolt kisebbségekhez tartozó személynek biztosítaná díjmentesen az írásbeli kommunikációt. A nemzetiségek tagjai tekintetében ugyanakkor például a költségkezdményekre vonatkozó szabályok ebben az esetben is alkalmazhatóak.
- [86] A Pp. 113. § (2) bekezdése vonatkozásában a költségek viselése tekintetében az indítványozó bírót tehát tévesen, egy szerinte fennálló különbségtételre, vélt eltérő szabályozásra mutatott rá. Az Njtv. szerinti nemzetiségek tagjának nyelvhasználatát az eljárási törvények mind szóban, mind írásban lehetővé teszik. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az anyanyelvhasználati jognak a sérelme az indítványozó által ezen hivatkozott rendelkezések tekintetében – nem állapítható meg.
- [87] 3.2. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban vizsgálta a nemzetiséghez tartozó személyeknek (nemzetiség tagjai) a Pp. és Ákr. hivatkozott rendelkezései szerinti, az indítványozó által támadott azon kötelezettségeit, miszerint Nyilatkozatot kell tenniük vagy beadványt kell benyújtaniuk, és az eljáró bíróságok illetve a közigazgatási szervek csak ennek okán, erre hivatkozással – tehát ezt követően – biztosítják számukra a speciális kedvezményeket, amelyek a nemzetiségi nyelv használatát biztosítják.
- [88] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése által biztosított anyanyelvhasználati jog – az eljárást kezdeményező bírót által állított – sérelme e tekintetben sem állapítható meg.
- [89] Az Alkotmánybíróság elsődlegesen megállapította, hogy e vonatkozásban is alkalmazni kell az Njtv. 11. §-ában írottakat: „11. § (1) Valamely nemzetiséghez való tartozás kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga.
(2) A nemzetiséghez való tartozás kérdésében Nyilatkozatra senki sem kötelezhető, azonban törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály egyes nemzetiségi jogok gyakorlását az egyén Nyilatkozatához kötheti.
(3) A nemzetiségi önazonosságához való jog és valamely nemzetiséghez való tartozás kinyilvánítása – az e törvényben meghatározott kivétellel – nem zárja ki a kettős vagy többes kötődés elismerését.”
- [90] Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy az államot az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése által biztosított anyanyelvhasználati jog mint alapjog az igazságszolgáltatásban történő biztosítása érdekében az Alaptörvény 25. cikke alapján objektív intézményvédelmi kötelezettség terheli. Az egyén az alkotmányos jogai gyakorlása, illetve alkotmányos kötelezettségei teljesítése során együttműködni köteles nemcsak a közösség tagjaival, de az objektív intézményvédelem biztosítására köteles állammal is.
- [91] Az egyes természetes személyek ismerik a saját (magyar) nyelvhasználatuknak aktív és passzív szintjét. A bíróságok, hatóságok, közigazgatási szervek a természetes személyek anyanyelvről, a különböző általuk ismert nyelvek szóbeli és írásbeli ismeretének szintjeiről (pl. aktív vagy passzív nyelvtudás, általános nyelvismeret, egyes szaknyelvi nyelvismeretek stb.) csak az eljárás résztvevőjének Nyilatkozata alapján szerezhetnek tudomást.
- [92] A Pp. és az Ákr. alapján hozott határozatokat a nemzetiség tagja más eljárásokban, vagy akár az azonos nemzetiség tagjaival fennálló jogviszonyában használhatja. Ezeket és más hasonló körülményeket az eljáró bíróság vagy közigazgatási szerv hivatalból nem ismeri, így nem mérlegelheti. Emiatt szükséges a természetes személy Nyilatkozata az eljárás nyelvétől, azaz a magyar nyelvtől eltérő nyelvhasználati, tolmácsolási, fordítási igényei tekintetében. Az eljárások költségeinek mederben tartása, továbbá végső soron minden félnek, ügyfélnek érdeke, és együttműködési kötelezettségének része.
- [93] Az Alaptörvény O) cikke értelmében: „Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.” Az emberkép formula az Alkotmánybíróság gyakorlatában először a 3110/2013. (VI. 4.) AB határozatban jelent meg. Az Alkotmánybíróság hivatkozott határozatában rámutatott, hogy „[a]z Alaptörvény az egyén–közösségi viszonyt az egyén közösséghez kötöttsége jegyében határozta meg, anélkül azonban, hogy annak egyedi értékét érintené. Ez következik különösen az Alaptörvény O) cikkéből és II. cikkéből.” [Indokolás [49], és megerősítette a 32/2013. (XI. 22.) AB határozat,

- Indokolás [88]} Az Alkotmánybíróság az emberkép formulával összefüggésben a 3132/2013. (VII. 2.) AB határozatban azt vizsgálta, hogy a beteg együttműködési kötelezettségének előírása összeegyeztethető-e az Alaptörvénnyel. Az Alkotmánybíróság fenti határozatában hangsúlyozta, hogy „az Alaptörvény emberképe nem az elszigetelt egyéné, hanem a társadalomban élő felelős személyisége. Ez következik különösen az Alaptörvény O) cikkéből.” (Indokolás [95]) Az Alkotmánybíróság értelmezésében ebből az alábbiak következnek. Az egyén közösségben él, jogai, így alkotmányos jogai gyakorlása során is nemcsak önmagáért, de a közösség többi tagja iránt is felelősséggel tartozik; alkotmányos joggyakorlása egyensúlyban kell, álljon a közösség tagjaként a közösségért is viselt felelősséggel. Ennek az egyensúlynak a fenntartásához nélkülözhetetlen az együttműködési kötelezettség teljesítése {lásd 19/2019. (VI. 18.) AB határozat (a továbbiakban: Abh1.), Indokolás [61]}.
- [94] Az állami feladatnak az ellátásához az Alaptörvény O) cikke értelmében az önmagáért és a közösség tagjaiért egyaránt felelős személy köteles hozzájárulni, annak hatékony ellátásában köteles tevékenyen közreműködni. Másként megfogalmazva, köteles az állami feladat ellátásában együttműködni az állammal {lásd Abh1., Indokolás [61]}.
- [95] A hatékony objektív intézményvédelem, amely az állam alaptörvényi kötelezettsége nem tud megvalósulni az érintett egyének együttműködése nélkül (lásd Abh1., Indokolás [62]). Az Alkotmánybíróság az intézményrendszer kialakításának célszerűségi, illetve működésének hatékonysági szempontjait alkotmányossági szempontból nem értékelheti. Azt azonban az együttműködési kötelezettség körében értékelnie kell, hogy az állam eleget tett-e az objektív intézményvédelmi kötelezettségének, megteremtette-e az alkotmányosan elvárt együttműködés feltételeit. A Pp. és az Ákr. támadott szabályai megfelelnek a Magyarország által fakultatíve vállalt nemzetközi kötelezettségnek, és biztosítják a nemzetiségek anyanyelvhasználati jogát.
- [96] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése által biztosított anyanyelvhasználati jog – az eljárást kezdeményező bíró által állított sérelmét nem jelenti a Pp.-ben és az Ákr.-ben a felhívott bekezdésekben rögzített szabályozás, illetve e jognak a sérelme az indítványozó által ezen hivatkozott rendelkezések tekintetében nem állapítható meg.
- [97] 4. Az Alkotmánybíróság vizsgálta az indítványoknak azt az elemét is, miszerint az Alkotmánybíróság állapítsa meg, hogy a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdései és az Ákr. 20. § (3) bekezdése második mondata az Alaptörvény XV. cikke (2) bekezdése szerinti megkülönböztetés tilalmába ütköznek.
- [98] 4.1. Az indítványozó bíró szerint az alapjogsérelem lényege összefoglalva abban áll, hogy a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdései az írásbeli beadványok és határozatok, valamint a Nyilatkozatok tekintetében a magyartól eltérő anyanyelv használatához való jogot feltételhez kötik, azonban olyan feltételt kötnek ki, amelynek valamennyi – az Njtv. szerinti – nemzetiség nem felel meg azonosan, hiszen egyes nemzetiségek részére a Nyelvi Karta megfelelést biztosít azonban mások – így különösen a jelen perbeli ukrán és ruszin – nemzetiségűek részére nem.
- [99] Az indítványozó továbbá az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondatának vonatkozásában az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésére hivatkozva kérte az alaptörvény-ellenesség megállapítását. Álláspontja szerint, ezen rendelkezésekből ugyanis az következik, hogy ha az Njtv. hatálya alá tartozó személy a hatóságnál használhatja a nemzetiségi nyelvét, akkor a hatóságnak a kérelme tárgyában hozott döntését, így különösen végzését és határozatát, a nemzetiségi ügyfélnek az által használt nemzetiségi nyelven kell, méghozzá külön erre vonatkozó kérelem nélkül megküldenie.
- [100] Az Alaptörvény rendelkezéseinek összevetéséből az eljárást kezdeményező bíró szerint az következik, hogy Magyarországnak valamennyi honos nemzetisége számára az anyanyelvhasználat terén azonos jogokat kell biztosítani, méghozzá a közöttük való bármilyen megkülönböztetés nélkül, és ez így van akkor is, ha az Alaptörvény XXIX. cikk (3) bekezdése szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályokat sarkalatos törvény határozza meg. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti megkülönböztetés tilalma alól ugyanis az Alaptörvény ez utóbbi rendelkezése sem ad mentesítést.
- [101] 4.2. Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy fenntartja az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével összefüggésben a korábbi határozataiban foglaltakat.
- [102] Az Alaptörvény II. cikke kinyilatkoztatja: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” A XV. cikk (1) bekezdés első mondata pedig rögzíti: „A törvény előtt mindenki egyenlő.” A XV. cikk (2) bekezdése deklarálja:

„Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

- [103] Az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban kimondta: „Az Alaptörvény Nemzeti Hitvallása – amely az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésére figyelemmel irányadó az alaptörvényi rendelkezések értelmezésekor – elsőként nyilvánítja ki a magyar alkotmányosság szempontjából irányadó fogadalmak között: „[v]alljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.” Az Alaptörvény II. cikke – a korábbi Alkotmánnyal szemben – kifejezetten sértetlenné nyilvánítja az emberi méltósághoz való jogot {ezzel összefüggésben: 11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [29]}. Az emberi méltósághoz való jog mindenkor értelmezéséhez rendkívül szorosan kapcsolódik – és kapcsolódik – az emberi méltóság sérelmét eredményező hátrányos megkülönböztetés tilalma. Ez egyenesen következik abból a tényből, hogy léténél fogva minden ember egyenlő, az emberi minőséggel összekapcsolt különbségtétel abszolút tiltott. A méltóság csak akkor nyerhet értelmet, ha az valamennyi embert egyenlően és feltétlen módon megillet. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése kimondja az általános jogegyenlőséget, míg a XV. cikk (2) bekezdése – a korábbi Alkotmány 70/A. § (1) bekezdéséhez hasonlóan – az alapvető jogok tekintetében történő hátrányos megkülönböztetés tilalmát. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépésének évében értelmezte a XV. cikket, megerősítve annak az emberi méltósággal fennálló – elválaszthatatlan – kapcsolatát. A 42/2012. (XII. 20.) AB határozat (a továbbiakban: Abh2.) bontotta ki részletesen a XV. cikkben foglaltakat, megvizsgálva az alkotmányozó által a korábbi Alkotmányhoz képest megfogalmazott különbségeket.
- [104] Az Abh2. indokolásának [22] bekezdése szerint: „Az Alaptörvény XV. cikke egyaránt tartalmazza az általános egyenlőségi szabályt [(1) bekezdés], és az alapjogok egyenlőségét, illetve a diszkrimináció tilalmát [(2) bekezdés]” {továbbá: 32/2015. (XI. 19.) AB határozat, Indokolás [78]–[79]; 30/2017. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [50]–[52]}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdését – a korábbiakhoz hasonlóan, de immáron tételes rendelkezések alapján – az emberi méltósághoz való joggal összefüggésben és attól elválaszthatatlanul értelmezi. Az Abh2. indokolásának [23]–[24] bekezdései szerint: „A törvény előtti egyenlőség lényegi tartalma változatlanul – az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatával egyezően – az emberek egyenlő méltósága. Az Alaptörvény emberi méltóság klauzulája ugyanis kizárja a törvény előtti egyenlőség eltérő értelmezését, egyben továbbra is meghatározza tartalmát.” {Vö. 3157/2018. (V. 16.) AB határozat (a továbbiakban: Abh3.), Indokolás [31]}
- [105] Az Alkotmánybíróság mindezek mellett azt is kimondta, hogy „[a]z általános egyenlőségi szabály [...] az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésére alapozható. Ez dogmatikai egyszerűsítés, miközben [...] a szükségszerű kapcsolat az egyenlő méltóság [...] és a törvény előtti tartalmi egyenlőség között változatlanul fennáll, mert az egyenlőség végső alapja az egyenlő méltóság.” (Abh2., Indokolás [25]) A 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat indokolásának [23] bekezdése még inkább egyértelművé tette az emberi méltósághoz való jog (Alaptörvény II. cikk) és az általános jogegyenlőség kapcsolatát: „az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt általános egyenlőségi szabály [...], amely a jogrend valamennyi szabálya tekintetében azért biztosítja az egyenlően kezelés követelményét, mert az egyenlőség végső forrása az egyenlő emberi méltóság. A jogegyenlőség klauzulája a közhatalmat gyakorlók számára tehát azt az alkotmányos parancsot fogalmazza meg, hogy valamennyi személyt egyenlő méltóságúként kezeljenek, és szempontjaikat egyenlő mércével és méltányossággal mérjék. Ebből következik, hogy egy adott szabályozás abban az esetben nem felel meg az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt alkotmányos mércének, ha végső soron az emberi méltósághoz fűződő jogot sérti. Vagyis a jogegyenlőség elve nem bármifajta különbségtételt, hanem csupán az emberi méltóságot sértő megkülönböztetéseket tilalmazza.” {Továbbá: 23/2016. (XII. 12.) AB határozat, Indokolás [98]–[99]; 13/2017. (VI. 19.) AB határozat, Indokolás [55]–[58]; 30/2017. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [50]} Az Alkotmánybíróság gyakorlata tehát az emberi méltósághoz való jogot tekinti az általános jogegyenlőség forrásának.” {Lásd összefoglalóan: Abh3., Indokolás [31]–[32]}.
- [106] Az Alkotmánybíróság az Abh2. indokolásának [28] bekezdésében foglalta össze (és erősítette meg) azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe kell venni az emberi méltóságot sérthető megkülönböztetés esetén. Eszerint „az azonos szabályozási koncepción belül adott, homogén csoportra nézve eltérő szabályozás a diszkrimináció tilalmába ütközik, kivéve, ha az eltérésnek ésszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka van, azaz nem önkényes [...]. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint nem tekinthető viszont [...] hátrányos megkülönböztetésnek, ha a jogi szabályozás különböző tulajdonságokkal bíró alanyi körre eltérő rendelkezéseket állapít meg, mert alkotmányellenes megkülönböztetés csak összehasonlítható – azonos csoportba tartozó – személyi

- körben lehetséges {megerősítette például: 7/2015. (III. 19.) AB határozat, Indokolás [56]; 32/2015. (XI. 19.) AB határozat, Indokolás [80]; 30/2017. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [50]; Abh3., Indokolás [35]}.
- [107] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy mind a Pp., mind az Ákr. – az indítványozó által vitatott rendelkezései – többlet jogokat biztosítanak a honos nemzetiségek tagjai számára például a magyar anyanyelvű, vagy honos nemzetiséghez nem tartozó természetes személyeket megillető jogokhoz képest.
- [108] Az indítványozó bíró a nemzetiségek egyes csoportjai tekintetében vette fel a megkülönböztetés tilalmát. Ennek lényege akként fogalmazható meg, hogy a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése kodifikálásával a jogalkotó az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében biztosított jog megsértésével nem vonta valamennyi kisebbség tagját egy azonos olyan szabályozás személyi hatálya alá, amelybe jogállásuknál fogva tartoznának.
- [109] Az Njtv.-ben felsorolt nemzetiségek vonatkozásában – a fentiek szerint – a Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése és az Ákr. 20. § (3) bekezdése nem tesz különbséget.
- [110] Az Alkotmánybíróság vizsgálta az indítványozó bírónak a Pp. 113. § (2) bekezdése alapján a beadványok magyar nyelvre, illetve a bíróság határozatainak a nemzetiségi nyelvre történő fordításával felmerülő költségek viselése tekintetében fennálló különbségtételre történő hivatkozását, miszerint ez megvalósítaná az alaptörvény-ellenes hátrányos megkülönböztetés tilalmát.
- [111] Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy a 3192/2016. (X. 4.) AB végzés indokolásának [28] bekezdésében már rögzítette, hogy sem az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből (jogállamiság), sem a XXIV. cikk (1) bekezdéséből (tisztességes ügyintézés) nem következik az, hogy a feleknek a hatósági és bírósági eljárásban alapvető jogként lenne biztosított, hogy minden esetben díjmentesen használhassák anyanyelvüket.
- [112] A Pp. 113. § (2) bekezdése három kivételt nevez meg: törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény rendelkezhet arról, hogy a bíróságnak címzett beadványokat nem magyar nyelven kell előterjeszteni, illetve hogy a bíróság a beadványokat és a határozatát nem magyar nyelven küldje meg. E körben folytatva a vizsgálatot, megállapítható, hogy a Pp. 113. § (3) bekezdésében írottakat figyelembe véve, az Njtv. szerinti nemzetiségek, így a ruszin és az ukrán nemzetiségek tagjai esetében is a Nyelvi Karta az a jelenleg hatályos meghatározó nemzetközi dokumentum, amely a polgári perek esetében, így az azok legfontosabb eljárási szabályait rögzítő Pp. vonatkozásában alkalmazni kell.
- [113] A Pp. 113. § (2) bekezdése alapján, a Magyarországon elismert nemzetiségek tagjaira ugyanazokat a szabályokat kell alkalmazni. A Pp.-ben a magyar nyelvtől eltérő nyelvhasználat szabályai a Magyarország által vállalt nemzetközi kötelezettségekkel, Magyarország Alaptörvényével és az Njtv.-vel összhangban kerültek kialakításra.
- [114] A Pp. 113. § (3) bekezdésének ismertetett módosított rendelkezésével tehát azt a nyelvhasználati szintet biztosítja a törvényalkotó az Njtv.-ben felsorolt valamennyi nemzetiség tagja, mint peres fél számára, mint amit a Nyelvi Kartában nevesített nemzetiségeknek biztosít. A Pp. szabályozási elve az, hogy a nyelvhasználatlalt összefüggésben nem ad külön szabályt a költségviselésére, hanem a Pp. 102. § (6) bekezdésében rögzíti azt, hogy „jogszabály, az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés rendelkezése szerinti költség, a költségkedvezmény folytán, továbbá az (1)–(5) bekezdés szerint meg nem térülő költség és illeték az állam terhén marad”.
- [115] A Pp. idézett 102. § (6) bekezdése alapján tehát a regionális vagy kisebbségi nyelv használata során abban a kérdésben, hogy van-e olyan költség, ami az állam terhén marad, vagyis amit az állam visel, a Nyelvi Karta rendelkezései az irányadóak.
- [116] A fentiekre tekintettel, amikor a Pp. 113. § (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy „a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja jogosult nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használni”, az azt is jelenti, hogy a nyelvhasználat biztosításához kapcsolódó költségek vonatkozásában is a nemzetközi egyezményben, azaz a Nyelvi Kartában foglaltakat kell alkalmazni, hiszen a Nyelvi Karta erről is rendelkezik. Tehát, ha valamely fél a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamely nemzetiség tagja, akinek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, és a személyes megjelenése során a nemzetiségi nyelvét kívánja használni, azt megteheti anélkül, hogy az külön költséget jelentene számára, vagyis a tolmács biztosításának a költsége az állam terhén marad.
- [117] Az Njtv.-ben elismert valamely nemzetiség tagja arra is jogosult, hogy nemzetiségi nyelvén készült dokumentumokat és bizonyítékokat nyújtson be a polgári perben, de ezt már nem kell költségmentesen biztosítani számára, ahogyan a regionális vagy kisebbségi nyelv esetén sem, hiszen ilyen vállalást a Nyelvi Karta tekintetében nem tett Magyarország.

- [118] Valamennyi – regionális, kisebbségi vagy nemzetiségi nyelven – benyújtandó irat fordításának költsége jelentős költségvetési többletterhet jelentene az állam számára, miközben maga a Nyelvi Karta sem követeli meg a Nyelvi Kartához csatlakozó államoktól, hogy a nyelvhasználat minden formájához költségmentesség kapcsolódjon.
- [119] Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy amennyiben az Alaptörvény rendelkezéseit nem sérti, a jogalkotó felelőssége, hogy a költségvetési keretekre is tekintettel a perköltség egyes elemei tekintetében milyen széles körben állapítja meg az állam költségviselési kötelezettségét.
- [120] Az Alkotmánybíróság az Ákr. 20. § (3) bekezdés második mondata tekintetében megállapította, hogy azon ügyfelek, akik az Njtv.-ben felsorolt nemzetiségek tagjának vallják magukat homogén csoportot képeznek. E homogén csoport tekintetében az Ákr. 20. § (3) bekezdése azonos rendelkezést tartalmaz, azaz azonos jogokat és kötelezettségeket rögzít.
- [121] Az Alkotmánybíróság a Pp. rendelkezéseit figyelembe véve megállapította, hogy azon felek, akik az Njtv.-ben felsorolt bármely nemzetiségek tagjának vallják magukat homogén csoportot képeznek. A Pp. 113. § (2) és (3) bekezdése tekintetében is ugyanazokat a szabályokat kell a tekintetükben alkalmazni, azaz azonos jogokkal rendelkeznek és azonos kötelezettségek terhelik őket.
- [122] Mindezeket figyelembe véve az Alkotmánybíróság arra a megállapításra jutott, hogy az indítványozó bíró által előadottak nem támasztják alá, hogy a jogalkotó a XV. cikk (2) bekezdését (végső soron az Alaptörvény II. cikkéből fakadó egyenlő méltóságot), megsértve határozta volna meg a szabályozás személyi hatályát, ezért az Alkotmánybíróság az indítványozó bíró kérelmét e vonatkozásban is elutasította.
- [123] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a nemzetiségek jogai – így az igazságszolgáltatásban biztosított anyanyelvhasználat joga is – alkotmányos védelmet élvez. A konkrét bírói kezdeményezés ugyanakkor – figyelemmel az Alaptörvényben írottakra és a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségekre is – alapjog sérelmét nem vezette le.
- [124] 5. A bírói kezdeményezés további elemeivel kapcsolatban az Alkotmánybíróság – az állandó gyakorlatára tekintettel – a következőkre hívja fel a figyelmet. „Az Alkotmánybíróság már többször vizsgálta az egyedi normakontrollra irányuló bírói kezdeményezés szabályozását, és döntéseiben megállapította, hogy a bírói kezdeményezés csak jogszabály alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányulhat, bíró a folyamatban lévő ügyben alaptörvény-ellenes mulasztás kimondását nem indítványozhatja” {3135/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [19]}.
- [125] Fentiekre tekintettel megállapítható, hogy a kezdeményezés azon elemei esetében, amelyek a jogalkotó számára határoznak meg feladatot, vagy adnak iránymutatást, az indítványozó bíró valójában mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának megállapítására irányuló indítványt terjesztett elő, amelyre nem jogosult. Így az Alkotmánybíróság ezen indítványi elemeket érdemben nem vizsgálta.
- [126] A jelen ügy tárgyát képező bírói kezdeményezés nem érinti a nemzetiséghez tartozás jogszabályi kritériumrendszerét, ezért az Alkotmánybíróság sem foglalt ebben állást.
- [127] 6. Mivel az Alkotmánybíróság nem semmisítette meg a Pp. és az Ákr. kifogásolt rendelkezéseit, ezért az alkalmazási tilalom elrendeléséről nem kellett határoznia.

IV.

- [128] Az Abtv. 46. § (3) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában határozattal megállapíthatja azokat az Alaptörvényből eredő, és az Alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a vizsgált jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie. Az Alkotmánybíróság jelen esetben úgy ítélte meg, hogy az Abtv. 46. § (3) bekezdésében biztosított jogköre alapján, alkotmányos követelmény megfogalmazásával, egyben a hatályos jog kíméletével lehetősége van orvosolni a Pp. 113. § (3) bekezdésének megfogalmazásából levezethető azon önkényes és ezáltal az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználathoz való alapjoggal ellentétes eredményre vezető értelmezést, amely különbséget vél felfedezni az egyes nemzetiségek tagjainak a polgári perekben való szóbeli kommunikációjára vonatkozó szabályok tekintetében.
- [129] Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja, hogy a Pp. 113. § (3) bekezdésének alkalmazása során az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített a nyelvhasználathoz való alapjogból fakadó alkotmá-

nyos követelmény, hogy minden olyan felet, akinek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, és aki a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamely nemzetiség tagja, azonos feltételekkel kell, hogy megillesse a nemzetiségi nyelve szóbeli használatának a joga.

- [130] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a Nyelvi Karta nemcsak a nyelvhasználat biztosítása tekintetében, hanem a nyelvhasználat biztosításához kapcsolódó költségek viselése vonatkozásában is szabályokat határoz meg.
- [131] A Pp. pedig a nyelvhasználattal összefüggésben nem tartalmaz külön szabályt a költségviselésére, hanem a Pp. 102. § (6) bekezdésében rögzíti azt, hogy „jogszabály, az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés rendelkezése szerinti költség, a költségkezdvezmény folytán, továbbá az (1)–(5) bekezdés szerint meg nem térülő költség és illeték az állam terhén marad”.
- [132] A Pp. idézett 102. § (6) bekezdése alapján tehát a regionális vagy kisebbségi nyelv használata során abban a kérdésben, hogy van-e olyan költség, ami az állam terhén marad, vagyis amit az állam visel, a Nyelvi Karta rendelkezései az irányadóak.
- [133] A Nyelvi Karta alapján Magyarország polgári és közigazgatási bírósági eljárásokban a személyesen megjelenő félnek biztosítja, hogy saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentene [9. cikk 1. b) (ii) és 9. cikk 1. c) (ii)].
- [134] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a fentiekre tekintettel, mivel a Pp. 113. § (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy „a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja jogosult nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használni”, az azt is jelenti, hogy a nyelvhasználat biztosításához kapcsolódó költségek vonatkozásában is a nemzetközi egyezményben, azaz a Kartában foglaltakat kell alkalmazni, hiszen a Nyelvi Karta erről is rendelkezik. Tehát, ha valamelyik fél a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja és személyes megjelenése során a nemzetiségi nyelvét kívánja szóban használni, azt megteheti anélkül, hogy az külön költséget jelentene számára.
- [135] A Pp. 113. § (3) bekezdése meghatározó annyiban, hogy annak az alkalmazandó más jogszabályi rendelkezésekkel együttes értelmezése alapján, minden olyan felet, akinek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, és aki a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamely nemzetiség tagja, az ebből fakadó költségek (tolmácsi) viselésétől mentesítve illeti meg a nemzetiségi nyelve szóbeli használatának a joga a polgári eljárásban, illetve közigazgatási peres és nemperes eljárásban egyaránt.
- [136] Az alkotmányos követelmény az indítvánnyal támadott Pp. 113. § (3) bekezdésének az Alaptörvény XXIX. cikkének (1) bekezdésében rögzített nyelvhasználatához való alapjoggal összhangban álló jogalkalmazói jogértelmezését segíti elő.
- [137] A Pp. 113. § (3) bekezdésének a módosítás előtti törvényszövege és a régi Pp. 6. §-a (2) bekezdése között a fentiekben kifejtettek szerinti tartalmi azonosság áll fenn. A Pp. hivatkozott módosításának az indoklás szerinti eredménye (megvalósított célja) az, hogy „minden Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert nemzetiség tagja számára biztosítja, hogy nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használhassa”. Ez az eredmény csak akkor érhető el, ha a Pp. 630. § (6) bekezdése alapján a még folyamatban lévő ügyekben alkalmazandó régi Pp. 6. § (2) bekezdését is a hatályos Pp.-re vonatkozó alkotmányos követelmény szerint kell értelmezni.
- [138] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Alaptörvényben meghatározott szoros tartalmi összefüggés követelménye fennáll, ezért a régi Pp. 6. § (2) bekezdését is az alkotmányos követelményben megfogalmazott tartalommal kell értelmezni {lásd hasonlóan: 25/2020. (XII. 2.) AB határozat, Indokolás [68]}.

V.

- [139] Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [140] Nem értek egyet az indítvány elutasításával.
- [141] Az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése kinyilvánítja, hogy „[a] Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználathoz”.
- [142] Az Njtv. 5. § (1) bekezdése egyértelművé teszi azt is, hogy „[a] nemzetiséghez tartozók nyelvhasználatának feltételeit – külön törvényben meghatározott esetekben – az állam biztosítani köteles”. Az Njtv. 5. § (2) bekezdése szerint pedig „[a] polgári és büntetőeljárások során, valamint a közigazgatási eljárásokban az anyanyelv használatát a vonatkozó eljárásjogi törvények biztosítják”. E rendelkezések normaszöveg-javaslatához fűzött jogalkotói indokolás szerint az Njtv. „a kiemelt jelentőséggel bíró nyelvi jogokat az őket megillető helyre, az alapvető jogok közé illesztve szabályozza”.
- [143] A Pp. 113. §-ának indítvánnyal támadott rendelkezései alapján ugyanakkor megállapítható, hogy a nemzetiségek nyelvhasználatát a Pp. megalkotásakor a jogalkotó Magyarország nemzetközi egyezményben vállalt kötelezettségeinek megfelelően kívánta biztosítani. A jogalkotó kifejezetten utalt arra a Pp. 113. §-ának normaszöveg-javaslatához fűzött indokolásában, hogy „[e]gyértelműen kimondásra kerül, hogy törvény, uniós jogi norma, vagy nemzetközi egyezmény erre vonatkozó rendelkezése hiányában a félnek a bírósághoz címzett beadványait magyar nyelven kell előterjesztenie, mint ahogy a bíróság is – fő szabály szerint – a határozatait a feleknek magyar nyelven küldi meg”.
- [144] A jelen ügyben érintett nemzetiségek vonatkozásában ugyanakkor ilyen nemzetközi kötelezettség vállalást Magyarország nem tett, ezért úgy gondolom, hogy az alkotmányos követelményben foglalt jogértelmezés nem vezethető le a Pp. 113. § (3) bekezdésének normaszövegéből.
- [145] Véleményem szerint ugyanakkor helytállóan hivatkozik arra az indítványozó bíró, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdéséből és a XXIX. cikk (1) bekezdéséből az következik, hogy a Magyarországnak mindazon nemzetiségek részére, amelyek felsorolást nyertek az Njtv. 1. számú mellékletében, azonos jogokat kell biztosítani az anyanyelvhasználat terén a polgári és a közigazgatási perben. Ez viszont nem valósul meg, ugyanis míg a Nyelvi Karta a horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén, roma nemzetiségek tekintetében biztosítja a Pp. 113. § (2) bekezdése szerinti kivételt, addig a további nemzetiségek, így a bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin és ukrán nemzetiségek tekintetében ezt a lehetőséget nem biztosítja.
- [146] Álláspontom szerint a Pp. 113. § (3) bekezdésének alaptörvény-ellenességét a rendelkezés 2. mondatának az a fordulata okozza, amely szerint az elismert nemzetiség „a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően” használhatja nemzetiségi nyelvét. Ennek megsemmisítésével a Pp. 113. § (3) bekezdés 2. mondata az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdésének

megfelelően garantálta volna, hogy a bírósági eljárásban a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja jogosult nemzetiségi nyelvét használni.

- [147] Álláspontom szerint a megsemmisítéssel lehetett volna biztosítani, hogy a nyelvi jogok tekintetében a nemzetiségek közötti megkülönböztetés megszűnjön. Az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdéséből és az Njtv. 5. §-ából véleményem szerint az következik: a jogalkotónak a bírósági eljárásban a nemzetiségi nyelv használatát mindenfajta megkülönböztetés nélkül kell biztosítania.

Budapest, 2020. december 15.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: III/742/2019.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2021. évi 3. számában.

